

International
JOURNAL OF SOCIAL, HUMANITIES
AND ADMINISTRATIVE SCIENCES

Open Access Refereed E-Journal & Refereed & Indexed
JOSHASjournal (ISSN:2630-6417)

Architecture, Culture, Economics and Administration, Educational Sciences, Engineering, Fine Arts, History, Language, Literature, Pedagogy, Psychology, Religion, Sociology, Tourism and Tourism Management & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:21

2019

pp.1159-1167

journalofsocial.com

ssssjournal@gmail.com

İSTİNAF SİSTEMİNİN ÇEŞİTLİ YARGI KOLLARINDAKİ GÖRÜNÜMÜ VE İDARİ YARGIDAKİ YERİNİN ÜLKELER KAPSAMINDA İNCELENMESİ¹

THE APPEARANCE OF THE APPEAL SYSTEM IN VARIOUS BRANCHES OF JUDICIARY AND EXAMINATION OF ITS PLACE IN ADMINISTRATIVE JURISDICTION BY COUNTRIES

Doç. Dr. Hayriye IŞIK

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, Tekirdağ/ Türkiye
ORCID: 0000-0003-3648-3107

Av. Özlem KIRAN

Muğla Vergi Dairesi Başkanlığı, Muğla/Türkiye
ORCID: 0000-0002-6726-7485

Article Arrival Date : 22.11.2019

Article Published Date : 21.12.2019

Article Type : Research Article

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.201>

Reference : Işık, H. & Kıran, Ö. (2019). "İstinaf Sisteminin Çeşitli Yargı Kollarındaki Görünümü Ve İdari Yargıdaki Yerinin Ülkeler Kapsamında İncelenmesi", Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 5(21): 1159-1167

ÖZET

28 Haziran 2014 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yargılama sistemimizde bazı değişiklikler olmuştur. İstinaf kanun yolunun kabulü ile itiraz yolu kaldırılmış, yargı sisteminde üçlü bir yapılanmaya gidilmiştir. İstinaf yolu ile ilk derece mahkemesinin verdiği karar hem maddi, hem de hukuki yönüyle Bölge İdare Mahkemesi tarafından denetlenecektir. Bölge İdare Mahkemesinin kararına karşı koşulların varlığı halinde temyiz yolu açıktır. İstinaf kanun yolunun uygulanmasına 20 Temmuz 2016 tarihinde başlanmıştır. Bu çalışmada yargı sisteminin önemli değişikliklerden biri olan istinaf kanun yolu, kavram, kapsam ve çeşitli yargı kolları ile ülkelerdeki uygulanma biçimi ile incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hukuk, İstinaf, Yargı.

ABSTRACT

With the have been some changes in our judicial system with The Law no. 6545 on Amending the Turkish Criminal Law and Certain Laws published in the Official Gazette and came into effect on 28.06.2014. With the adoption of the appeal law, objection as a regal remedy was abolished and a tripartite structure has been made in the judicial system. It will be aited by Regional Administrative Court in both case and legal aspects the decision of the first instance court with appeal law. Plaintiffs may apply to appeal law to the Court of Cassation if there are conditions against the decision of the Regional Administrative Court. The appeal law was started on 20 July 2016. In this study, one of the important changes of the judicial system, which is the appeal of the legal path, the concept, the scope and the various judicial branches and the manner of their implementations in the some country has been examined.

Keywords: Law, Appeal, Judgement.

¹ Bu çalışma, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalında yapılan ve 2019 yılında kabul edilen "Vergi Yargısında İstinaf Kanun Yolu İncelemesi" adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

1. GİRİŞ

Hukuk dünyasında ihtilafların çözümünde izlenen yol başvuruların yargı organlarınca değerlendirilmesidir. İdari yargı yolunda ise ihtilafların çözümünde; idari çözüm yolları ve yargı yolu şeklinde ikili bir ayırım söz konusu olmaktadır. İdari yollar uzlaşma, arabuluculuk şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu seçenekler idare ile ortaya çıkan ihtilaflarda yargı yoluna başvurulmadan önce kullanılan bir yol olarak ortaya çıkmaktadır. Zorunlu veya ihtiyari başvuru yolu olarak ortaya çıkan idari çözüm yolu ile başvuru sonuçlanmaması halinde yargı yoluna başvuru mümkün olmaktadır.

Yargı yolunda görevli mahkemeler ilk derece mahkemeleri ve üst mahkemeler olarak ayrılmaktadır. Yine yargılama eylemi ilk derece mahkemeleri veya yerel mahkemelerce yapılan yargılama ile üst derece mahkemeleri tarafından yapılan yargılama olarak ayrılmaktadır. Üst yargı mercilerinin zorunluluğu veya ikincil bir yargılamanın yapılması maddi gerçeğe ulaşma konusunda bir gereklilik olduğu evrensel yargı ilkeleri ile de benimsenmiştir. Böylece yerel mahkemelerce verilen hatalı kararların önüne geçilebilmektedir.

Evrensel vergilendirmede adalet ve eşitlik temel ve evrensel ilkelerinin benimsendiği göz önünde bulundurulduğunda vergi yargısının da dahil olduğu yargı kolu olan idari yargıda istinaf incelemesinin ne denli önem arz ettiği görülecektir. Yapılan yargılamanın yeniden incelenmesini konu alan istinaf sistemi sayesinde ilk derece yargı yolunda taraflardan veya yargı sühjelerinden kaynaklı olarak adalet ilkesinin herhangi bir şekilde ihlalinin önüne geçilmiş olacaktır.

Her ne kadar yargı sisteminin içerisine istinaf aşamasının eklenmesi yargılama sürelerinin uzaması, aynı konuya ilişkin farklı kararların ortaya çıkması gibi sakıncalar ihtimal dahilinde olsa da, sistemin işleyişini anlamış ve benimsemiş olan yargı personeli ve sistemin sakıncalarının önüne geçilmesini sağlayacak müesseseler ile idari yargılama alanında fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

2. İSTİNAF

2.1. İstinaf Kavramı ve Tarihçesi

Feodal monarşinin ilk zamanlarında, tutarlı bir hukuk sistemi oluşturulmadan önceki döneme ait, roma hukuku araştırmacıları bir hikaye anlatır. Hikayeye göre kocasına adaletli davranılmasını talep eden bir kadın Makedon Kralı Philip'e dilekçe ile başvurur. Bu başvurunun reddedilen kadın, bu kararı bir üst merciye götüreceğini bağırır kralın yüzüne. Bunun üzerine çok sarhoş olan kral öfkeyle kime başvuracağını sorar. Hikayenin anlatıcısına göre kadının "ayık olan Philip'e" şeklindeki cevabı üst yargı merciine başvurunun başarılı olduğunun göstergesidir (Drewry, vd, 2007: 15).

Anlatılan hikâyenin ironik yanı aslında istinaf merciin nasıl bir ihtiyaçtan doğduğunu göstermesinin yanı sıra bu merciince yapılan incelemenin niteliğini de anlatmaktadır. Günümüzde istinaf yargı yolu müessesesi elbette ki tek elden yapılan yargılama sonucu varılan kararın algıların daha açık olduğu bir zamanda tekrar gözden geçirilmesinden daha fazlasıdır.

Türk hukuk sisteminde ise istinaf mercii ilk defa Fransa'dan alınan ceza kanunu ile 1879 tarihinde, ceza muhakemesi kapsamında kabul edilmiştir. 1869 yılında Divan-ı Ahkam-ı Adliye'nin kurulması ile birlikte Osmanlı döneminde ilk defa iki dereceli yargı sistemine geçilmiştir. Bu gelişmeden 10 yıl sonra, 1879 tarihinde Fransa'dan alınan ceza kanunu ile istinaf mahkemeleri yürürlük alanı bulmuştur. Fakat ilk uygulama alanını ceza muhakemesinde bulan istinaf mahkemeleri, Cumhuriyetin kurulmasından sonra yapılan yasal düzenlemelerle ihtiyacı karşılamadığı ve yargı sürecini uzattığı gerekçeleri ile de yürürlükten kaldırılmıştır (Özen, 2016:2331-2388).

2.2. İstinafın Hukuki Niteliği, Çeşitleri ve Amacı

İstinaf, ilk derece mahkemesi tarafından sonuçlandırılmış kararların hem maddi hem de hukuki bakımdan yeniden yargılamaya tabii tutulmasını ifade etmektedir.

İstinaf kanun yolu ile amaçlanan, yargıya konu olmuş bulunan ihtilafa ilişkin doğru ve adaletli bir karar verilmesini sağlamaktır (Bağcı, 2009:7).

İstinaf Kanun yolu klasik (geniş) ve dar anlamda istinaf olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Maddi ve hukuki anlamda bir ayırım yapılmaksızın yargılamanın yeniden ele alınması klasik (geniş) manada istinafi oluşturmaktadır. Yani dava konusu olaya ilişkin olarak yapılan ilk yargılamadan bütünüyle bağımsız bir şekilde hiçbir sınırlama olmadan ileri sürülen yeni delil ve vakıaların da göz önünde bulundurularak yeniden kapsamlı bir inceleme yapılması ve yeni bir karara varılması şeklinde ortaya çıkmaktadır (Kurt Konca ve Damar, 2016:188-189).

Dar anlamda istinafta ise ilk derece mahkemelerince verilen bütün nihai kararlar yeniden ve tamamen incelenmesinden ziyade kararın bir üst mercii tarafından maddi ve hukuki yönden denetlenmesini ifade etmektedir. Bu hal ile her ne kadar dar anlamda istinaf temyiz incelemesini anımsatsa da temyiz incelemesinde sadece hukuki denetim söz konusudur (Arslan, vd, 2016: 586).

Türk hukuk sisteminde öngörülen istinafin dar anlamda istinaf olarak kabul edilmiştir. Bu tür istinaf sisteminin genişletilmiş temyiz olarak da değerlendirilmektedir. Temyizde kural olarak sadece hukuki denetim öngörülmüştür. Ancak bazı hallerde maddi vakıalara ilişkin denetim ve değerlendirmelerin kabul edilmesi hali genişletilmiş temyiz olarak adlandırılmaktadır. Türk yargı sisteminde benimsenen dar anlamda istinaf daha çok genişletilmiş temyize benzemektedir (Özen, 2016: 2337).

3. ÇEŞİTLİ YARGI KOLLARINDA İSTİNAF KANUN YOLUNUN İNCELENMESİ

3.1. Ceza Yargısında İstinaf Kanun Yolu

Adli yargı kolu içerisinde yer alan ceza yargısında istinaf kanun yolunun ihdası ilk olarak 26.09.2004 tarihli 5235 sayılı Kanunun 24.maddesi ile gerçekleştirilmiştir. Aynı Kanunda geçici madde ile düzenlenen hükümde istinaf kanun yolu incelemesini yapacak olan mahkemelerin ne zaman ve ne şekilde oluşturulacağı hususunda Adalet Bakanlığı görevlendirilmiştir.

İstinaf kanun yolunda amaçlanan yerel mahkemece verilen nihai kararın bir üst mercii tarafından incelenmesi ve söz konusu kararların ilgili kanunlarda yer alan maddi veya hukuki nedenlerle kaldırılarak yeniden bir inceleme yapılmasıdır (Kunter,1989:1042). Ceza yargısında istinaf mercii olarak gösterilen mahkeme bölge adliye mahkemelerinin ceza daireleri olarak belirlenmiştir (Toroslu ve Feyzioğlu, 2015: 338).

Türk ceza yargısında kabul edilen istinaf sistemi Alman ceza muhakemesinde olduğu gibi istinaf mercii tarafından ilk derece mahkemesince yapılan tespitlerin kontrol edilmesi gerekli görülen hallerde yeniden tahkikat yapılmasını içermektedir. Burada amaçlanan yargılamanın adalet duygusunu zedeleyecek şekilde uzamasının önüne geçilmesidir (Özen, 2016:2337).

Ceza yargısında istinaf kanununa başvuruyu düzenleyen hükümlere bakıldığında görülecektir ki adli para cezası içeren mahkumiyet kararlarında kendisi de dahil olmak üzere iki bin lira; yine adli para cezasını gerektiren suçlardan dolayı üst sınırı beş yüz günü geçmemek sureti ile verilen beraat kararlarına ve ilgili kanunlarda kesin hüküm olduğu belirtilen kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulamayacağı düzenlenmiştir. Kanun hükmünden de anlaşılacağı üzere tahdidi olarak ifade edilmiş bu kısım dışında ceza yargısında verilen hükümlere karşı istinaf kanun yolu açıktır (C.M.K. M.272/3).

Bununla birlikte diğer yargılama kollarından farklı olarak ceza yargısında bazı istisnai kararlarda tarafların istinaf isteminde bulunma yönünde bir talebi aranmamıştır. Bu kararlar yerel mahkemece verilen kararlardan 15 yıl ve daha fazla hapis cezasına ilişkin ise yetki çevresindeki bölge adliye mahkemesi ilgili ceza dairesi tarafından re'sen incelemeye tabii tutulur (CMK madde 272/1).

Taraflarca; yerel mahkeme tarafından verilen kararda usul veya esas yönünden hukuka aykırılığın söz konusu olması, delillerin değerlendirilmesinde veya mahkemece yapılan işlemlerde eksikliklerin bulunması ya da mahkemece yapılan değerlendirmenin yerinde olmaması gerekçeleri ile istinaf kanun yoluna başvurulabilir.

Ceza yargısında istinaf için gerekçe gösterme yükümlülüğü olmadığından, taraflar istinaf süresi geçtikten sonra da gerekçelerini bildirebilir ya da istinaf nedenlerine yenilerini ekleyebilirler. Adli yargı istinaf sisteminde dar anlamda istinaf benimsenmiş olduğundan; Bölge Adliye Mahkemeleri tarafından yapılacak olan incelemede soruşturma ve kovuşturma aşamalarına ilişkin işlemlerin en baştan ve yeniden yapılması mümkün olmamaktadır. Burada sadece tartışmalı olan deliller ve işlemler yeniden ele alınmaktadır. İstinaf mahkemesi ceza yargısından kabul edilen re'sen yargılama ilkesinin bir sonucu olarak; ilk derece mahkemesinin verdiği kararda yer alan tespitler ile tarafların iddia ve itirazları ile bağlı olmaksızın inceleme yapmaktadır. Ancak bu durum tüm işlemlerin yeniden tekrarlanması anlamına gelmemekte sadece gerekli olması halinde yeniden değerlendirme yapılmaktadır (Balo, 2016:217).

3.2. Hukuk Yargısında İstinaf Kanun Yolu

Resmi Gazetede yayımlanan Adalet Bakanlığı kararı uyarınca 20.07.2016 tarihi bölge adliye mahkemelerinin göreve başlama tarihi olarak belirlenmiştir. Bu tarihten itibaren fiili olarak bölge idare mahkemeleri göreve başlamış olup Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununda kanun yollarını düzenleyen sekizinci kısım birinci bölümde istinaf kanun yolu uygulamada yerini almıştır.

Adli yargı kolunda yer alan mahkemeler; genel mahkemeler ve özel kanunla kurulan mahkemeler olarak ikili bir yapıda düzenlenmiştir. Sulh hukuk, asliye hukuk, asliye ticaret mahkemeleri genel mahkemeleri oluşturmaktadır. Kadastro mahkemeleri, tüketici mahkemeleri, aile mahkemeleri, fikri ve sınai haklar mahkemesi, iş mahkemeleri, icra hukuk mahkemeleri ise özel kanunla kurulan mahkemelerdir. Sayılan bu mahkemelerde yapılan yargılamanın usulü Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununda yer alan düzenlemelere göre yürütülmektedir.

Bahsi geçen Kanunda söz konusu mahkemelerde yapılan yargılama sonucunda verilen kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması için bazı şartlar ön görülmüştür. Bunlar; ilk derece mahkemesi kararı olması, ilgili Kanunlarda yer alan düzenlemeler kapsamında üst yargı merciine başvuru yolunun kapalı olmaması, usul hükümlerine göre nihai karar olması şeklinde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu Madde 341'de hüküm altına alınmıştır.

İstinaf kanun yolunun konusu yerel mahkemece verilen kararların denetlenmesidir. Bölge Adliye Mahkemeleri tarafından bu denetim yapılırken ilk derece mahkemesi kararları usul hükümlerine uyulup uyulmadığı ayrıca dava konusu olayın değerlendirilmesinin doğru olup olmadığı ve sonuç olarak mahkemece verilen kararın hukuka uygun olup olmadığı hususları göz önünde bulundurulur. Hukuk yargısında dava konusu olaya ilişkin ihtilafın ele alınabilmesi için taraflarca istinaf dilekçesinde ileri sürülmüş olması gerekmektedir. Hukuk yargısında hakim olan taleple bağlılık ilkesinin bir görünümü olan bu duruma istinaf kanun yoluna başvuruda da uyulması zorunludur. Bu zorunluluğun tek istinası kamu düzenine açık aykırılık halleridir. Bu noktada kamu düzeni kavramının ne olduğu önem arz etmektedir. Doktrinde birçok tanımı bulunmasına rağmen uygulamada istinaf incelemesinde ileri sürülmemiş olsa bile dikkate alınması gereken kamu düzeni kavramının neleri kapsadığı Yargıtay 15.Hukuk Dairesi 12.05.2014 tarih ve E: 2014/2183, K: 2016/3226 sayılı kararında açıklanmıştır (Çiftçi, 2016: 49).

Bu açıklamaya göre; Hukuk Muhakemeleri Kanununda düzenlenen gelen dava şartları bu kanundan başka özel kanunlarda düzenlenmiş olan özel dava şartları kamu düzeninden kabul edilmiştir. Bu nitelikteki aykırılıkların istinaf mercii tarafından re'sen göz önünde bulundurulması gerekliliği açıktır (Yılmaz, 2013:785, 786).

Hukuk yargısında istinaf kanun yolu ile amaçlanan dosya sayısının azaltılması ve ihtilafların daha adil bir şekilde çözüme kavuşturulması olması ile birlikte, yürürlüğe girdikten sonra personel yetersizliği ve ayrıca UYAP sistemindeki aksaklıklar nedeni ile beklenen sonuca ulaşamamıştır. Bu nedenle istinaf kanun yolunun getiriliş amacını destekleyecek bir şekilde, bazı dava konularına ilişkin olan (iş hukuk ve ticaret hukuku) zorunlu arabuluculuk sisteminin uygulamaya konulması

planlanmıştır. Böylece hukuk yargısında istinaf kanun yolunun amacına uygun bir şekilde işlerliği desteklenecektir (Öztatar, 2016:132).

3.3. Vergi Yargısında İstinaf Kanun Yolu

6545 sayılı Kanunun yayınlanması ile 2577 Sayılı Kanunda yer alan itiraz kanun yolu kaldırılarak istinaf bir üst kanun yolu olarak düzenlenmiştir. Anılan düzenlemede vergi mahkemelerince verilen kararlardan belirli bir miktar parasal sınırı geçenler için istinaf kanun yoluna başvuru serbestisi hüküm altına alınmıştır (Taner, 2018:203-204). İlgili Kanunda yapılan bu değişiklik sonucunda idari yargı teşkilatı da üç aşamalı bir yapıya bürünmüştür.

İlk derece mahkemeleri vergi uyuşmazlıklarının incelendiği yerel mahkemeleri oluşturmaktadır. Dava konusu uyuşmazlığın Kanunda yazılı parasal sınırları aşan bir dava değeri olması halinde taraflarca ilk derece mahkemesinin kararının istinaf incelemesine tabii tutulması talep edilebilmektedir. İstinaf incelemesi bölge idare mahkemelerinin vergi dava daireleri aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Yapılan inceleme sadece hukukilik denetimini içermeyip bütün maddi vakıa ve delillerin yeniden incelenmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bölge idare mahkemelerince verilen kararlar Kanunda belirtilen hadlerin üstünde olmak koşulu ile temyiz mercii olan Danıştay tarafından incelenmesi talep edilebilmektedir. Bu halde Danıştay tarafından Kanunda belirtilen şart ve koşullar kapsamında inceleme yapılmakta ve nihai karara hükmedilmektedir (İ.Y.U.K. Madde 45).

Genel olarak istinaf sistemi ilk derece yargı mercii ile temyiz yargı mercii arasında bulunan ve ilk derece yargı merciiince verilen kararların hem hukuki yönden hem de usuli yönden denetleme ile yükümlülüğü içeren bir kanun yoludur. İstinaf sistemi, üç dereceli olarak faaliyet gösteren bir yargılama sistemidir ve kural olarak istinaf incelemesi sonucunda verilen kararlar kesin değil, üst mahkemenin yapacağı temyiz incelemesine tabidir. Bu halde istinaf sistemi yargı mercilerinin iş yükü artışına bir çözüm sağladığı gibi, tekrardan bir üst yargı mercii tarafından istinaf yargı kararlarının da incelemeye tabii olması mevcut sistemin güvenilirliğini arttırmaktadır (Keskin, 2016:236).

6545 sayılı Kanun Madde 19 ile yapılan değişiklikle 2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu'nda itiraz kanun yolunu düzenleyen 45.madde değiştirilmiş ve yerine istinaf kanun yolu getirilmiştir. Yapılan bu düzenleme ile itiraz kanun yolu tamamen kaldırılmıştır (2577 Sayılı Kanun Madde 45).

Yine aynı Kanunla getirilen değişikliklerle birlikte kanun yararına bozma şeklinde mevzuatta yer alan kanun yolunun olağanüstü bir kanun yolu olma özelliği ve mahkemelerce verilen kararların kanun yararına bozulmasına olanak veren sebepler değiştirilmemiş olsa da anılan kanun yolunun ismi kanun yararına temyiz şeklinde düzenlenmiştir. İstinaf kanun yolunun idari yargılamaya ilişkin usul hükümlerini içeren mevzuatta olağan kanun yolları arasında yerini alması ile üç dereceli bir yargılama sistemi benimsenmiş, bunun doğal bir sonucu olarak kararın düzeltilmesi şeklinde mevzuatta yer alan kanun yolu kaldırılmıştır (Keskin, 2016:243).

4. İSTİNAF SİSTEMİNİN İDARİ YARGIDAKİ YERİNİN ÜLKELER KAPSAMINDA İNCELENMESİ

4.1. Fransız İdari Yargısında İstinaf

Fransız İdari Yargılama Hukukunda istinaf (appel), ilk derecede verilen kararlara karşı başvuru yollarından biridir. İstinaf kanun yolu incelemesinde istinaf mercii usule ilişkin hukuka aykırılık tespit ederse ilk derece yargı merciiinin kararını bozar. Maddi vakıalara ilişkin değerlendirmenin veya hukuki değerlendirmenin hatalı olduğuna kanaat getirirse kararı bozar ve yeniden yargılama yaparak ihtilafa ilişkin bir karar verir (Sancakdar, 2013: 2267).

İdari mahkemeler nezdinde açılan dava sayısını azaltma ihtiyacını karşılamak amacı ile Fransa'da benimsenen yargı usulü idari istinaf ve arabuluculuktur. 2004 yılı OECD raporundan alıntılanan bilgiye göre; Fransa'da benimsenen istinaf sistemi oldukça hızlı, ihtiyaçları karşılayabilen ve

başvurucunun sisteme ulaşmasını kolaylaştıran bir şekilde yapılanmıştır (Better Regulation In Europe:France, 2010:143-151).

Fransız idari yargısında idari istinaf sisteminin kuruluş amacı ile ilgili yaygın sav ilk derece mahkemelerinin dava yükünün azaltmak, mağdur vatandaşların tazminat taleplerinin incelenmesinin yanı sıra idarenin işlemlerinde yaptığı hataları görmesini sağlamak olarak ifade edilmektedir (Bousta ve Sagar. 2014: 64).

Tarafların üst yargı merciine başvuru hakkı anayasal bir hak olarak Fransız hukukunda yer almaktadır. İdari yargılama yapısı üç kademelidir. İlk derece mahkemeleri (31'i Fransa'da bulunan toplam 40 mahkeme), istinaf mahkemeleri (mahkeme sayısı 8'dir.) ve Danıştay'dan (Conseil d'Etat) oluşmaktadır(Better Regulation In Europe:France, 2010: 143-151).

İlk derece mahkemesi tarafından davası reddedilen taraf iki ay içerisinde istinaf merciine başvurma hakkına sahiptir. İstinaf mercii talep edilen yasal gerekçelerle kısıtlı olarak yeniden inceleme yapmaktadır. İstinaf mercii tarafından verilen karar başvuru aleyhine ise başvuru, bu kararı Danıştay'a götürebilir. Ancak buradaki inceleme hukukilik denetimini içermektedir. Fransa'daki temyiz incelemesi aşamasındaki usul ile Türkiye'deki temyiz aşamasındaki yargı usulü her ne kadar benzerlik gösterse de istinaf mercii bakımından bir takım farklılıklar bulunmaktadır. Başvuru süresi Türk vergi yargısında önerilenden daha uzundur. Bununla birlikte Türkiye'de Fransa'dan farklı olarak istinaf mercii tarafların yasal gerekçeleri ve talepleri ile bağlı olmaksızın re'sen hukuka aykırı gördüğü konuda da hüküm kurabilmektedir (Better Regulation In Europe: France, 2010: 143-151).

Fransız ve Türk yargısında uygulanan istinaf sisteminde bir diğer farklılık da düzenlenen istinaf türlerine ilişkindir. Her iki ülke yargı sisteminde de ilk derece mahkemelerinin nihai kararlarına karşı istinaf kanun yoluna başvurulabilmektedir. Fransız yargısında karşı istinaf olarak düzenlenmiş olan sistem her ne kadar Türk vergi yargısında bu isimle düzenlenmiş olmasa da uygulama da yer almaktadır. Karşı istinaf; ihtilaf konusunun ilk derece mahkemesi tarafından kısmen kabul kısmen red kararı ile sonuçlandırılması halinde taraflar birbirlerinin istinaf başvurularının reddini ve aynı zamanda kendi aleyhine olan kısmın bozulmasını talep etmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Fransız istinaf sisteminde yer alan ancak Türkiye'de uygulaması bulunmayan istinaf başvuru şekli ise başkasına yönlendirilen istinaftır. Bu istinaf türünde, istinaf başvurusunda bulunmayan davalı durumunda olmayan bir başka tarafa istinaf isteminin yönlendirilmesi şeklindedir. Yine istinaf mahkemelerinde avukatla temsil zorunluluğunun bulunması, istinaf sonrası temyiz kabul edilebilirlik şartına bağlı olması nedeni ile istinaf sonrası temyizde ön inceleme safhasının bulunması, içtihat birliğini sağlamak amacı ile ön görüş ya da yargısal görüş denilen müessesinin uygulamada bulunması gibi farklılıklarda mevcuttur. Bu farklılıklar incelendiğinde; Türk yargı sisteminde uygulama alanı bulan istinaf kanun yolunun eksikliklerini tamamlayacak nitelikte uygulamalar olduğu kanaati oluşmaktadır (Sancakdar, 2016:58-63).

4.2. Alman İdari Yargısında İstinaf

Almanya'da adli ve genel idari yargıda üç dereceli sistem kabul edilmiştir (Kılıç ve Kaya, 2017: 43). Ancak vergi yargısını da içine alan idari yargı usulünde ise bundan farklı bir yol izlenerek iki dereceli yargı sistemi benimsenmiştir (Stelkens, 2014: 17).

Almanya'da vergi uyuşmazlıklarının görüldüğü ilk derece mahkemesi Finanzgericht olarak adlandırılan vergi mahkemeleridir. Vergi mahkemeleri tarafından verilen kararlar taraflarca temyiz mercii olan Bundesfinanzhof isimli Federal Vergi Mahkemesinde yeniden incelemeye tabii tutulur. Bununla birlikte vergi suçlarına ilişkin davalar da vergi mahkemelerinde görülmektedir (Kılıç ve Kaya, 2017: 44).

İlk derece mahkemesi olarak görev yapan vergi mahkemeleri hukukilik denetimi yapabilmekte ancak yerindelik denetimi yapamamaktadır (Kılıç ve Kaya, 2017: 43).

Bu hali ile Alman vergi yargısında kabul edilen sistem Türk vergi yargısındaki istinaf öncesi sisteme benzemektedir. Vergi Mahkemesinde salt dava açmanın vergi alacağının tahsiline engel olmaması, Alman Federal Mahkemesinin Danıştay gibi içtihat yapma görevinin bulunması ve aynı zamanda idari uygulamaya yön veren bir tarafının olması, yargı yerlerince yapılan denetimin hukuki denetimle sınırlandırılması, yerindelik denetiminin yasak olması Türk ve Alman vergi yargısında ortak benimsenen kurallardır. Ancak arada bazı farklılıklar da bulunmaktadır. Şöyle ki; Alman vergi yargısında idarece alınmış olan vergisel işlemlere ilişkin kararlara karşı yargı yoluna başvurmadan önce idari makama sunulması gerekliliği söz konusudur. Benzer bir düzenleme Türkiye’de bulunmakta ancak bu kural yargı usulü içerisinde değil vergi usulüne ilişkin bir düzenleme olarak ortaya çıkmaktadır. Yine bu halde de mükelleflerin seçimine bırakılmış olduğundan vergi idaresine başvurmak Türk vergi yargısı açısından zorunlu değildir (Better Regulation In Europe: Germany, 2010:134).

Aslında bu sistemde ilk derece yargı yeri olan vergi mahkemeleri vatandaş tarafından idareye yapılan başvurunun olumsuz sonuçlanması halinde başvuru bir istinaf mercii olarak düşünülebilir. Alman vergi yargısında temyiz mercii olarak Federal Vergi Mahkemesi düzenlenmiştir. Uyuşmazlığın nihai olarak karara bağlandığı yargı yeri olmasının dışında somut norm denetimi yolu ile idarece uygulanan vergi mevzuatının Anayasaya uygun olup olmadığını denetlemektedir (Kılıç ve Kaya, 2017: 52).

Alman idari yargı sisteminde içtihat birliğini sağlamak, mahkemelerce aynı konuya ilişkin farklı kararların verilmesinin önüne geçilmek amacı ile grup dava müessesesi benimsenmiştir. Alman idari yargılama usulünde, "grup dava" (Massenverfahren) veya "emsal (örnek, model) dava" (Musterprozess) kavramları 1991 yılındaki idari yargı alanında gerçekleştirilen reform içerikli düzenlemelere kadar fiilen uygulama alanı bulmuştur. Bu davalarda mahkeme aynı nitelikli davalardan bir kaçını seçip görmekte diğerleri için bu davaların sonuçlanmasını bekletici mesele yapmaktadır. Böylece aynı konuya ilişkin olarak farklı karar ve sonuçların ortaya çıkmasının önüne geçilmiş bulunmaktadır. Bekletici mesele yapılan davanın taraflarınca tarafların hukuki dinlenilme hakkına ve delillerin doğrudanlığı ilkesine aykırılık gerekçeleri ile Alman Anayasa Mahkemesine konu edilmiş. Ancak Anayasa Mahkemesi tarafından bir sakınca olmadığı yönünde karar verilmiştir. Ardından yapılan kanuni düzenleme ile grup dava müessesesi uygulama yerini hukuken almıştır. Türkiye’de bu sistemin fiili uygulamaları mevcut olsa da kanunda açık düzenleme bulunmamaktadır (Türkoğlu, 2015: 115-116).

4.3. İngiliz İdari Yargısında İstinaf

İngiliz idari yargı alanında vergi uyuşmazlıklarına ilişkin alternatif birçok yol bulunmakla birlikte yargı yolu da vergi mükellefleri tarafından tercih edilen bir yoldur. İngiliz vergi yargısında üç dereceli sistem benimsenmiştir. İlk derece mahkemesi first tier tribunal olarak adlandırılmaktadırlar. İlk derece mahkemesi bünyesinde yer alan dava dairelerinden sadece bir tanesinin vergi alanında uzmanlığı bulunmaktadır. Vergi mükelleflerinin doğrudan vergilerde ilk derece mahkemesine başvurmadan önce idareye başvuru da bulunmaları zorunluluğu mevcut iken dolaylı vergilerde böyle bir zorunluluk söz konusu değildir. İlk derece mahkemesinin kararını taraflar upper-tribunal olarak adlandırılan ikinci derece mahkemesine götürebilmektedir. Bu mercii istinaf mercii olarak belirlenmesi ile birlikte mahkemenin vergi dava dairesince vergi ihtilafları çözümlenmektedir. Bu aşamadan sonra ilk ve ikinci derecedeki mahkemelerin onayı ile temyiz mercii olan İngiltere ve İskoçya merkezde bulunan temyiz merciiine taraflarca başvurulabilmektedir. Ancak bu temyiz mercii İngiliz yasalarına göre nihai karar mercii olarak adlandırılmamaktadır. Başvuru imkanı çok kısıtlı da olsa nihai yargı mercii Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesidir (Kılıç ve Kaya, 2017:52).

5. SONUÇ

Ülkemizce 20.07.2016 tarihinden itibaren uygulanmaya başlayan istinaf sistemi ile üç dereceli bir yargılama sistemi benimsenmiştir. Üç dereceli yargı sistemi ile amaçlananları özetlemek gerekirse

maddi gerçeğe ulaşılmasında adil yargılamanın esas alınması, daha doğru ve yerinde kararlar verilmesinin sağlanması, yargılama sürelerinin kısaltılmasıdır.

İstinaf kurumunun yargı sistemimizden yer almadan önceki halinde de itiraz ve temyiz mercileri bir üst yargı denetimi sunmuş olsa da istinaf müessesesi ile sisteme kazandırılan husus sınırları, konuları ve inceleme merciinin yetkisi açık bir şekilde belirlenen ve birbirine uygun kararların düzenli bir şekilde toplandığı bir üst inceleme mercii oluşturulmasıdır. Yargılamada esas amaç adaletin sağlanmasıdır. Elbette gecikmiş adalet kendinden istenen sonucu gerçekleştiremeyecektir. Bu sorunun çözümü nitelikli ve yeterli sayıda yargı personelinin ve günümüzde kullanılan elektronik sistemlere uygun alt yapının sağlanması şeklinde öne çıkmaktadır. Ancak istinaf kanun yolu ile öngörülen yargılamanın süratli bir şekilde sonuçlanması amacına ulaşılabilmesi için, istinaf mahkemelerinin sayılarının ve bu mahkemelerde görev yapan hakimlerin sayılarının artması önem kazanmaktadır.

KAYNAKÇA

Arslan Ramazan ve Yılmaz Ejder ve Taşpınar Ayvaz Sema (2016). Medeni Usul Hukuku, Yetkin Hukuk Yayınları, 1. Baskı, Ankara.

Bağcı, Bülent, (2009), Olağan Kanun Yolu Olarak İstinaf Ve Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Savcısının İstinaftaki Rolü, İstanbul Kültür Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Balo, Yusuf Solmaz (2016). Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen İstinafın Değerleri ve Bunların Sağlanabilirlik Koşulları, Ulusal Hakemli Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 7.

Better Regulation In Europe: Germany, OECD (2010). Erişim Adresi: https://www.oecd-ilibrary.org/governance/better-regulation-in-europegermany_2010_9789264085886-en.

Bousta, Rhita ve Sagar, Arun, (2014), "Alternative Dispute Resolution in Administrative Law", London.

Çiftçi Murat Özgür (2016). Medeni Yargılama Hukukunda İstinaf, Ankara.

Drewry, Gavin ve Bloom-Cooper, Louis Jacques ve Blake, Charles ve Fullbrook Suzanne (2007). The Court of Appeal, s:15.

Keskin, Züleyha (2016). İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu, TBB Dergisi, 126.

Kılıç, Serdar ve Kaya, Mustafa Göktuğ (2017). ABD, Almanya, İngiltere ve Türkiye Vergi Yargısı Sistemleri, Ankara.

Kunter, Nurullah (1989). Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul.

Kurt Konca, Nesibe ve Damar Ceren (2016). "İş Yargısında İstinaf Kanun Yolu", TBB Dergisi, (125).

Özen, Muharrem (2016). "Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf", Ankara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi. Dergisi, 65 (4).

Öztatar, Hakan (2016). "Yargı Dışında Uyuşmazlıkların Çözümü Arabuluculuk", Ankara Barosu Dergisi, 3.

Sancakdar, Oğuz (2013). "İdari Yargıda İstinaf Sistemi Üzerine Düşünceler", Journal of Yaşar University, 8.

Sancakdar, Oğuz (2016). "İdari Yargı İstinaf Sistemindeki Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri", Danıştay Yayınları No:91, Ankara, s:38.

Stelkens, Ulrich (2014). Alternative Dispute Resolution in Administrative Law, London, s:17.

Taner, Sema (2018)."Vergi Yargısında İstinaf Üzerine Bir Değerlendirme",TBB Dergisi, 136.

Toroslu, Nevzat ve Feyzioğlu, Metin (2015). Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara.

Türkoğlu Üstün, Kamile (2015). "Alman İdari Yargılama Usulünde Grup Dava Uygulaması", Memleket Siyaset Yönetim (MSY), Cilt 10, Sayı 24.

Yılmaz, Ejder (2013). Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara.